

Volk van God, geliefde gemeente van Jezus Christus,

Sinds we de Tien Geboden in de kerk uit de NBV lezen loop ik er tegen aan.

Voor die tijd was het me nooit zo opgevallen. ...*want ik de Here uw God, ben een naijverig God, die de ongerechtigheid van de vaders bezoek aan de kinderen, aan het derde en vierde geslacht van hen die Mij haten...*

Die woorden kende je. Had je al zo vaak langs horen komen. Zo vaak, dat je misschien niet eens meer precies wist wat ze betekenen.

Zo gaat dat bij zinnen en uitdrukkingen die je keer op keer hoort. Ik weet: het is zondig, maar het is wel zo. En daarom is het helemaal niet verkeerd eens naar andere woorden en vormen te zoeken, om wat er gezegd wordt weer echt te horen...

En toen moest ik opeens voorlezen ...*voor de schuld van de ouders laat Ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze Mij haten...*

Lees ik dat wel goed? Laat God kinderen en kleinkinderen boeten voor wat hun ouders en grootouders hebben gedaan? Ik zal het maar eerlijk zeggen: ik vond dat niet prettig om voor te lezen. Ik heb gedacht om de oude tekst maar weer te gebruiken, die het voor je gevoel een beetje verdoezeld. Maar dat is natuurlijk hetzelfde als je kop in het zand steken. En daarom las ik maar met extra veel klem en nadruk de zin die er op volgt: ...*maar als ze Mij liefhebben en doen wat Ik gebied, bewijs Ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht...*

Sindsdien heb ik me voorgenomen nog eens goed naar deze tekst te kijken en er een preek over te maken. Dat is dus nu gebeurd. [En het komt wel mooi uit, want de catechisanten hebben het komende week over het tweede gebod.]

Waar ik tegenaan loop, en misschien u/jij ook wel, is het **Godsbeeld** dat uit deze zin oprijst. God die kinderen en kleinkinderen laat boeten voor wat hun ouders en grootouders hebben gedaan. Zeg nou zelf - wat voor indruk krijg je dan van God?

Is dat niet van een God die zijn woede niet in toom kan houden?

Een God die een beklemmende doem op je leven legt waaraan je niet meer kan ontkomen?

Een God die je desnoods, terwijl jij er zelf niks aan kan doen, toch enorm straft?

Die kwaad met kwaad vergeldt?

Ja, en dan staat dit ook nog eens in een gebod om van God geen beeld te maken. Is dit dan wel het beeld dat je van God kunt maken?!

Laten we eerst eens wat preciezer naar de tekst kijken.

In vergelijking **[dia 1]** met de vertaling 1951 lezen we nu in plaats van *vaders* ouders. Dat lijkt me een goede keus, in de eerste plaats omdat het Hebreeuwse woord dat hier gebruikt wordt dit kan betekenen en dit waarschijnlijk ook bedoelt, en in de tweede plaats omdat het al lang niet meer alleen de vaders zijn die in de geloofsopvoeding invloed uitoefenen op hun kinderen. Ik zou juist willen zeggen tegen de vaders: laten wij de opvoeding in het geloof tegenwoordig niet teveel over aan de moeders!? Lopen wij niet teveel weg voor die verantwoordelijkheid die wij *als vaders* toch heel nadrukkelijk hebben gekregen!?

Dan het woordje **[dia 2]** *boeten*. Dat is toch eigenlijk wel het begrip waarover je struikelt. In de vertaling 1951 staat *bezoeken aan*. Dat is nu inderdaad voor ons een verhullende term geworden die niet meer duidelijk maakt waar het om gaat. Het lijkt erop alsof God op bezoek komt. En dat klopt ook wel, alleen: niet voor de gezelligheid. God komt op bezoek om te onderzoeken, te beoordelen, materiaal te verzamelen om vonnis te kunnen vellen, recht te spreken. In een oud woordenboek staat als verklaring bij 'bezoeken': *een straffend optreden wanneer is geconstateerd dat iemand zich aan een misdaad schuldig heeft gemaakt*. Het gaat om een oordeelsaankondiging, het voltrekken van een gericht. Daarom heeft de NBV gekozen

voor *laten boeten*. Alleen, en dat is niet onbelangrijk - en gelijk al een correctie op ons eerdere Godsbeeld - : dan gaat het dus niet om een vergelding uit woede of wraak, maar om een weloverwogen handelen wanneer een bepaalde overtreding is vastgesteld. God is uit op recht.

Iets anders is de vraag [dia 3] wie er nu precies bedoeld worden met *hen die Mij haten* (vertaling 1951). Wie zijn die 'hen'? Worden daar de ouders en grootouders mee bedoeld? Of zijn dat de kinderen en kleinkinderen? Da's natuurlijk niet onbelangrijk!

Als het slaat op de ouders en grootouders, dan krijg je de betekenis dat kinderen en kleinkinderen moeten boeten omdat hun ouders c.q. grootouders het tweede gebod hebben overtreden. Dan krijgt het inderdaad iets van een doem waaraan je niet kunt ontkomen, hoe oprecht je zelf bij wijze van spreken ook gelooft – pech gehad, omdat je ouders ongehoorzaam waren, word jij gestraft.

Voor ons gevoel is dat niet eerlijk. Het is niet wat wij *recht* noemen.

Toch is het wel zo, dat de bijbel (en trouwens heel de Oosterse cultuur) veel collectiever en inclusiever denkt, dan wij westerlingen tegenwoordig. Wat bedoel ik daarmee?

Nou, dat wij hier in het Westen heel persoonlijk, heel individualistisch denken. Even heel kort door de bocht: wat kan het mij schelen wat m'n vader of moeder heeft gedaan? Ben ik verantwoordelijk voor wat m'n broer doet (*ben ik m'n broeders hoeder!?*). Die mentaliteit kun je zelfs – helaas – ook al in de kerk waarnemen.

In het Oosten, en ook in de bijbel, ligt dat toch wel anders. Daar wordt *ook jij* getroffen als iemand uit jouw familie wordt beledigd (denk aan eerwraak). Daar ben jij, vóel jij je, medeverantwoordelijk voor wat familieleden doen. Je ziet dat bijvoorbeeld ook bij de besnijdenis en de doop: Abraham en zijn hele huis (inclusief zijn personeel – en misschien geloofden zij niet eens!) werden besneden. Cornelius en al zijn huisgenoten (daar zijn heel waarschijnlijk ook kinderen bij geweest) werden gedoopt. En denk aan 1 Korintiërs 7: [dia 4] *Want de ongelovige man behoort dankzij zijn (gelovige) vrouw God toe en de ongelovige vrouw dankzij haar (gelovige) man eveneens. Zou dat niet zo zijn, dan zouden ook uw kinderen onrein zijn. Maar nu zijn zij geheiligd.*

In dit licht is er best iets voor te zeggen, wat de vertaling 1951 doet, om 'hen die mij haten' direct terug te laten slaan op vaderen. Omdat de vaderen zondigden, werkt dat door tot in generaties daarna. En wie herkend dat niet, soms tot eigen schaamte!? Als jij het nu niet te nauw neemt met de dienst aan de Here, hoe kun je dan van jouw kinderen verwachten dat ze dat wel doen!? Zullen ze niet vaak juist nog meer hun eigen gang gaan!? Ik denk dat er best bij ons volwassenen het besef mag zijn, dat hoe wij met de Here God omgaan, mee bepalend is voor hoe onze kinderen dat straks gaan doen.

Toch is er ook iets anders zichtbaar in de bijbel. En nu wil ik graag met u lezen uit Ezechiël 18. In Ezechiël 18:19 wordt gevraagd: *waarom hoeft de zoon niet te boeten voor de schuld van zijn vader?* En dan is het antwoord dat God geeft: [dia 5] *die zoon is Mij trouw geweest en heeft het goede gedaan, hij heeft zich aan al mijn geboden gehouden en ze nageleefd, dus zal hij zeker in leven blijven!* En dan gaat het zo verder: [dia 6] *Iemand die zondigt zal sterven, maar een zoon hoeft niet te boeten voor de schuld van zijn vader, en een vader hoeft niet te boeten voor de schuld van zijn zoon; [dia 7] wie rechtvaardig is wordt als rechtvaardige behandeld, en een slecht mens wordt voor zijn slechte daden gestraft.*

Dit is een buitengewoon mooie en belangrijke tekst. Want waarom was het in de dagen van Ezechiël nodig dat dit antwoord gegeven werd? Omdat er een spreekwoord was ontstaan dat zo luidde: [dia 8] *als de ouders onrijpe druiven eten, krijgen de kinderen stroeve tanden* (18:2). Daar zit iets in van vanzelfsprekendheid, automatisme, iets lijdelijks fatalistisch zelfs.

Hetzelfde zit een beetje in 'zo de ouden zongen, piepen de jongen', of 'de appel valt niet ver van de stam', of 'zo vader, zo zoon'. Maar zijn die zegswijzen dan niet gebaseerd op een zekere waarheid? Herken je vaak niet heel veel van ouders in hun kinderen? En werkt een goede opvoeding niet toch heel vaak goed door? En omgekeerd een slechte opvoeding ook?

Zeker wel, en vooral dat laatste moet ons als opvoeders extra stimuleren en ons van onze verantwoordelijkheid bewust maken, dat we werk moeten maken van onze opvoeding, en ons goed moeten realiseren dat hoe wij leven, denken, handelen, geweldig veel invloed heeft op het leven van onze kinderen. Ook als het om geloof gaat. En zeker als het om ons Godsbeeld gaat (ik kom daar straks nog op terug).

Alleen: het is geen automatisme. Want ik ken heel gelovige ouders, die oprecht met de Here leven, en die heel serieus met hun opvoeding bezig zijn geweest, maar waarvan de kinderen niet meer in God geloven. En dat is heel erg, en dat doet ontzettend veel verdriet.

Maar het geldt ook omgekeerd. Ik ken gelukkig ook mensen waarvan de ouders niet in God geloofden, die zelfs heel erg tegen kerk en geloof en alles wat daarmee te maken heeft waren, maar die dankzij de heilige Geest tot geloof zijn gekomen.

Dus: het is geen doem die over je leven ligt, het hoeft je, het mag je niet fatalistisch maken, zo van 'kan ik er wat aan doen!?' Dan is wat de Here via Ezechiël zegt toch heel duidelijk: je bent zelf verantwoordelijk. En als je gehoorzaam bent en doet wat God vraagt, dan zal Hij dat zegenen. Maar als je je eigen gang gaat en je niets van God aantrekt, dan zal de Here ook daarnaar handelen.

Daarom is de vertaling van vers 5 door de NBV zeker te verdedigen: **[dia 9]** *...voor de schuld van de ouders laat Ik de kinderen boeten, en ook het derde geslacht en het vierde, wanneer ze Mij haten...* Nu slaat het heel duidelijk terug op die nakomelingen zelf. Als kinderen, kleinkinderen en achterkleinkinderen in navolging van hun voorouders niets van God willen weten, dan zal God ze daarvoor laten boeten. Niemand kan de schuld op een ander c.q. een vorige generatie afschuiven, en niemand kan verantwoordelijk worden gesteld voor iets dat 'ie niet zelf heeft gedaan.

Tegelijk komt zo het contrast met het vervolg duidelijk uit – *maar als ze Mij liefhebben en doen wat Ik gebied, bewijs Ik hun mijn liefde tot in het duizendste geslacht*. God is een streng en rechtvaardig God en tegelijk boven alles (zelfs in een ver overtreffende trap) een barmhartig en genadig God. Zoals Ezechiël ook zegt (18:23) **[dia 10]** *Denken jullie dat ik het toejuich als een slecht mens sterven moet? – spreekt God de Here. Nee, Ik wil dat hij tot inkeer komt en in leven blijft!* Laten we God danken voor die intentie van Hem, want dat is het evangelie!

Nu blijf ik nog met 1 vraag zitten, en dat is waarom er juist bij het 2^e gebod zo'n dreigende vloek en belovende zegen staan. Waarom is dit voor God zo'n aangelegen zaak (meer dan welk ander gebod ook)?

Zou dat niet zijn omdat dit gebod allereerst God zelf raakt!? Het gaat hier om God zelf. En over hoe wij tegen Hem aankijken. Wie Hij voor ons is.

→ Het is de Here er alles aan gelegen dat wij Hem kennen zoals Hij ook werkelijk is.

En is dat zo raar? Vergelijk dat met jezelf. Hoe zou u, hoe zou jij het vinden, als er allemaal kletspraatjes over je door de stad rondzingen? Je weet wel, van het kaliber 'hej 't al heurt', en dan natuurlijk net naast de waarheid. Het klopt gewoon van geen kant wat er gezegd wordt. Dat voelt toch heel beroerd!? Je voelt je onrecht aan gedaan. En kijk dan naar het *effect* wat het heeft. Mensen laten wat ze over je gehoord hebben, het beeld(!) dat ze daardoor van je gevormd hebben, meespelen bij hoe ze met je omgaan. Ze zullen je uit de weg gaan, niet meer met je willen omgaan, je negeren, achter je rug om *over* je praten (nooit *met* je)...

Nou, als dat voor mensen al vreselijk voelt, hoe zal het dan voor God zijn als er allemaal dingen over Hem gezegd worden die helemaal niet kloppen, en het effect daarvan is dat mensen niks meer van Hem moeten weten!? Wie heeft er dan gezegevierd? Precies: de duivel, die altijd net naast de waarheid zit en mensen bij God vandaan wil houden.

Daarom is het de Here er alles aan gelegen dat mensen Hem kennen zoals Hij echt is. Omdat het Hemzelf raakt, ja, maar daarin dus ook ons. Want als wij God niet kennen zoals Hij is,

lopen we het risico dat we Hem kwijtraken, dat we los van Hem komen, niets meer van Hem willen weten. En dat is absoluut niet wat de Here wil; Hij wil juist dat je bij Hem blijft. En daarom ziet God er zo nauwlettend op toe dat wij geen beeld van Hem maken. Daarom is God uit op *recht*. Daarom ook die dreiging van straf en boete. En niet te vergeten dat aantrekkelijke van zegen en liefde. God wil je daardoor aan Hem binden, voor altijd.

Nu zullen er hier in Nederland niet veel mensen meer zijn die een beeld van God in huis hebben en daarvoor neerknielen. Die tijd hebben we gehad, zeggen we dan.

O ja, is dat zo? Oké, stenen, houten en bronzen beelden ontbreken.

Maar niet het beeld van God dat wij in ons hoofd hebben!

Hoe denkt u, hoe denk jij over God?

Er bestaan allerlei Godsbeelden. God is superstreng, autoritair, niets en niemand ontziend, willekeurig, hard, wreed.

Nee, zegt een ander, God staat juist machteloos, God is bedacht door mensen.

Weer een ander meent juist dat God liefde is, zacht en aardig, goedig, iemand die alles door de vingers ziet, een kameraad, een vriend, een suikeroom of Sinterklaas.

Allemaal Godsbeelden waarvoor wij neerknielen.

En waarom is dat nou zo gevaarlijk en verkeerd? Omdat je ermee aan de haal kunt gaan.

Omdat je daarmee God *hanteerbaar* maakt. Omdat je God daarmee naar je hand kunt zetten en voor je eigen karretje kunt spannen. En dan zeg je: *God wil het!* En je meent het nog ook, want zo is volgens jou God. En als er dan niet naar je geluisterd wordt, roep je nog wat harder: *God wil het!* En je heft het zwaard en gaat op kruistocht...

Wat zijn (en worden, helaas) met dat 'God wil het' ontzettend veel mensen op het verkeerde been gezet en gemanipuleerd! Wat zijn daardoor ongelooflijk veel ongelukken gebeurd en mensen beschadigd...

Het 2^e gebod leert je dat je heel erg voorzichtig moet zijn met dat 'God wil het'. Want wie wil het eigenlijk: God of jij? En dat beeld dat jij van God gevormd hebt, hoe kom je daar eigenlijk aan, hoe is dat tot stand gekomen? Hoeveel cultuur, hoeveel opvoeding, hoeveel karakter van jezelf speelt daarin mee? Daar heb je het weer: hoe ouders God voorleven, hoe ouders tegen God aankijken en met Hem omgaan, heeft ontzettend veel invloed op hoe hun kinderen dat vervolgens doen – vandaar die doorwerking in volgende generaties. Wees je als ouders, als opvoeders daar alsjeblieft terdege van bewust: ons Godsbeeld is meebepalend voor het beeld van God dat de volgende generatie zicht vormt. En gaat ze daarmee niet te gronde? Hebben wij echt het beeld van God voor ogen zoals Hij werkelijk is? Zijn wij niet geneigd al te menselijk van Hem te denken, Hem te kneden naar onze menselijke maat, een beeld van Hem te vormen dat ons past!?

Juist daarvoor wil het 2^e gebod ons waarschuwen en bewaren.

Laten we ons daarom kwetsbaar opstellen, en niet teveel roepen *God is dit* en *God wil dat*...

God leren kennen zoals Hij is, is een proces dat je hele leven doorgaat. Laat dat maar aan je kinderen merken: hoe verrassend God is. En dat ieder beeld dat jij van God hebt eigenlijk wel weer voor bijstelling in aanmerking komt. Omdat je telkens weer ontdekt dat God de volstrekt Andere is. Dat God zoveel meer en zoveel groter en zoveel machtiger en zoveel heerlijker en zoveel goddelijker is dan wij denken.

Dat God *Gód* is.

Ondoorgrondelijk, maar daarin juist zo echt en heerlijk *God*.

Die zijn liefde bewijst tot in de verst denkbare generatie.

Leer die God kennen. Kennen zoals Hij is. Amen